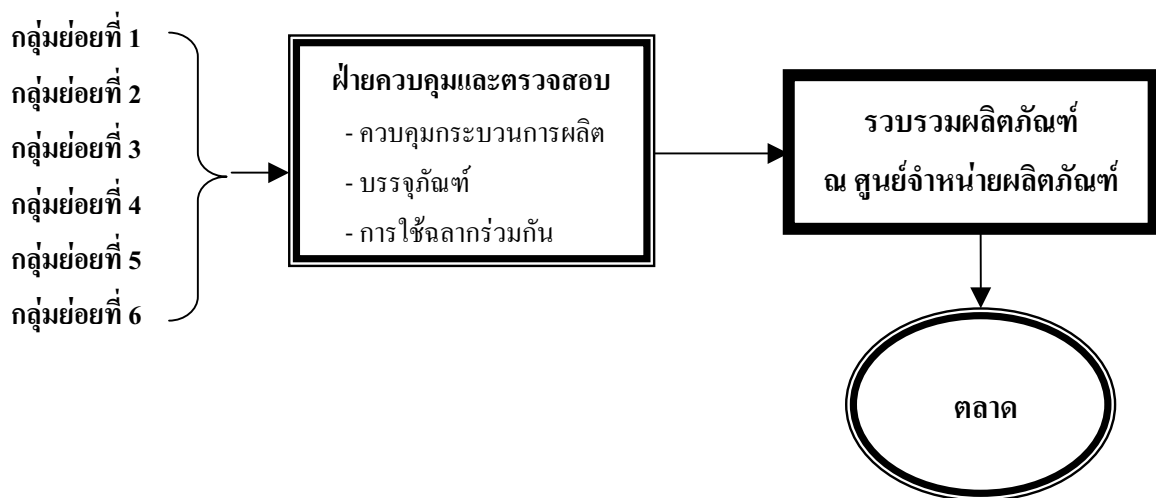

4.8 การพัฒนากระบวนการผลิต การควบคุมและตรวจสอบผลิตภัณฑ์

ผลสรุปจากปัญหาด้านการผลิตทั้ง 6 กลุ่มมีการแยกกลุ่มกันผลิต ทำให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ และการใช้ฉลากร่วมกัน โดยเฉพาะฉลากที่ได้รับการขึ้นทะเบียนอาหารและยา (อย.) จึงได้มีการแก้ไขปัญหามีข้อสรุปร่วมกันดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 8 การพัฒนากระบวนการผลิต การควบคุมและตรวจสอบผลิตภัณฑ์

จากรูปแบบกลุ่มผู้ผลิตทั้ง 6 กลุ่มย่อย จะดำเนินการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ณ จุดผลิตทั้ง 6 กลุ่ม และจัดส่งผลิตภัณฑ์ตามรายการสั่งซื้อสินค้า ให้กับฝ่ายควบคุมและตรวจสอบผลิตภัณฑ์ (คณะกรรมการฝ่ายควบคุมคุณภาพ) ณ ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมและรวบรวมผลิตภัณฑ์จากทุกกลุ่มมาบรรจุภัณฑ์และติดฉลากผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายให้กับลูกค้า

4.9 ฉลากบรรจุภัณฑ์

จากการสรุปปัญหาการใช้ฉลาก สมาชิกกลุ่มมีการแสดงความคิดเห็นว่า “การใช้ฉลากร่วมกันของกลุ่มทั้ง 6 กลุ่ม โดยกลุ่มย่อยตั้งแต่กลุ่มที่ 2-6 จะมาขอซื้อฉลากของกลุ่มที่ 1 เพื่อนำไปติดผลิตภัณฑ์ของตนเอง มีฉลากไม่เพียงพอที่จะให้สมาชิกเนื่องจากกลุ่มมีผลิตภัณฑ์หลายชนิด แต่ละผลิตภัณฑ์จำเป็นต้องใช้งบประมาณในการทำฉลาก 10,000 – 20,000 บาท”

ดังนั้นผลการสรุปการใช้ฉลาก จึงจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาเพื่อจัดทำงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนและจากกองทุนของกลุ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาค่าฉลากผลิตภัณฑ์โดยขึ้นต้นให้แก่นำกลุ่มประสานของบสนับสนุนจากอบต.

4.10 การกำหนดราคาผลิตภัณฑ์

จากผลการทดลองรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่ม พบว่าสมาชิกได้มีการพูดคุยเกี่ยวกับในเรื่องการกำหนดราคาขายส่ง (ตัดราคา) ของผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขี้ผึ้ง น้ำพริก ปลาร้าผง เนื่องจากผู้ผลิตมีเพียง 2-3 กลุ่ม จะมีผลิตภัณฑ์ที่มีปัญหามากคือ ผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบมีสมาชิกทำกันมากที่สุด แต่จากการเข้าร่วมการจัดทำเวที ในขณะนี้พบว่าไม่มีการตัดราคา จะมีก็แต่เงื่อนไขการจ่ายเงิน เช่นข้าวเกรียบปัจจุบันจำหน่ายราคาส่ง กิโลกรัมละ 35 บาท (จ่ายเงินสด) แต่ถ้าจ่ายเงินเชื่อจะจำหน่ายกิโลกรัมละ 40 บาท และกลุ่มมีการกำหนดราคาผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายรายละเอียดตามตารางดังนี้

ตารางที่ 18 ราคาผลิตภัณฑ์ที่จำหน่าย

สถานที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	ลักษณะบรรจุภัณฑ์	ปริมาณ/น้ำหนัก	ราคา/หน่วยบาท	กำลังการผลิต	ผลิตภัณฑ์เด่น
อำเภอตรอน แม่บ้านแหลมคูณ ก้าวหน้า อ.ตรอน	เต้าเจี้ยว	ขวดแก้ว	750 ซีซี	15	120 ขวด	เครื่องดื่มสมุนไพร
	น้ำปลา	ขวดแก้ว	750 ซีซี	15	120 ขวด	
	กระท้อนเชื่อมอบแห้ง	ถุงพลาสติก	100 กรัม	10	10 กก.	
	มะขามแก้ว 4 รส	ถุงพลาสติก	100 กรัม	10	10 กก.	
	กล้วยกวน	ถุงพลาสติก	100 กรัม	10	20 กก.	
	มะละกอแก้ว	กล่องพลาสติก	100 กรัม	10	20 กก.	
	มะม่วงเชื่อมอบแห้ง	กล่องพลาสติก	100 กรัม	10	50 กก.	
	น้ำพริกนรก	กล่องพลาสติก	120 กรัม	25	50 กก.	
	น้ำพริกปลาย่าง	กล่องพลาสติก	120 กรัม	25	50 กก.	
	ปลาหมักเกลือรส	ถุงพลาสติก	500 กรัม	50	100 กก.	
	เครื่องดื่มสมุนไพร	ถุงพลาสติก	500 กรัม	60	100 กก.	
		ขวดแก้ว	250 กรัม	30		
	ปลาร้าผง	ขวดแก้ว	200 กรัม	30	10 กก.	

4.11 การพัฒนาสถานที่ผลิต

- สถานที่การผลิตของกลุ่มย่อยที่ 1 ได้รับงบประมาณจากสำนักงานประมงดำเนินการปรับปรุงสถานที่เพิ่มเติมเป็นเงินงบประมาณ 110,000 บาท ดังรูปภาพสถานที่ผลิต

ภาพที่ 9 สถานที่ผลิต (ก่อนปรับปรุง) ของกลุ่มย่อยที่ 1

ภาพที่ 10 สถานที่ผลิต (ปรับปรุงใหม่) ของกลุ่มย่อยที่ 1

ภาพที่ 11 ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มย่อยที่ 1

ภาพที่ 12 ห้องบรรจุปลาร้าทรงเครื่อง (กระป๋อง) กลุ่มย่อยที่ 1

- สถานที่ผลิตของกลุ่มย่อยที่ 3 ได้มีการปรับสถานที่จากพื้นดินเป็นพื้นปูน การต่อเติมลักษณะอาคารต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก

ภาพที่ 13 สถานที่ผลิตของกลุ่มย่อยที่ 3

- สถานที่ผลิตของกลุ่มย่อยที่ 2,4-6 ยังคงสภาพเดิม เนื่องจากมีปัญหาด้านเงินทุน และบางกลุ่มมีสถานที่คับแคบไม่สามารถที่จะขยายได้

ภาพที่ 14 สถานที่ผลิตของกลุ่มย่อยที่ 2, 4, 5, 6

4.12 รายได้จากการทำผลิตภัณฑ์

จากการสรุปผลการบริหารจัดการกลุ่มพบว่าสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมทอง ทั้ง 6 กลุ่มย่อยมีรายได้จากการทำผลิตภัณฑ์ต่อเดือนค่อนข้างสูงและสามารถส่งเสริมให้เป็นอาชีพหลักได้อย่างยั่งยืนและมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนตั้งแต่ 2,000 บาท ถึง 20,000 บาท ตามรายละเอียดดัง ตาราง

ตารางที่ 19 รายได้จากการทำผลิตภัณฑ์

ระยะเวลา	เดือน	รายได้จากผลิตภัณฑ์/เดือน/คน
ช่วงที่ 1	พฤศจิกายน	- ข้าวเกรียบ 15,000 – 20,000 บาท - สมุนไพรขมิ้น 2,000 – 10,000 บาท - ปลาร้าผง 2,000 - 3,000 บาท - ปลาร้าทรงเครื่อง 4,000 - 5,000 บาท
	ธันวาคม	
	มกราคม	
	กุมภาพันธ์	
	มีนาคม	
	เมษายน	
ช่วงที่ 2	พฤษภาคม	- ข้าวเกรียบ 2,000 - 5,000 บาท - สมุนไพรขมิ้น 2,000 - 10,000 บาท - ปลาร้าผง 2,000 – 3,000 บาท - ปลาร้าทรงเครื่อง 4,000 - 5,000 บาท
	มิถุนายน	
	กรกฎาคม	
	สิงหาคม	
	กันยายน	
	ตุลาคม	

รายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือช่วงที่ 1 ระหว่างเดือน พฤศจิกายน ถึงเดือนเมษายน จะเป็นช่วงที่มีการจัดงานตามจังหวัดต่างๆ จึงทำให้สมาชิกมีรายได้จากผลิตภัณฑ์มากที่สุดคือ ข้าวเกรียบ ตั้งแต่ 15,000 บาท จนถึง 20,000 บาท รองลงมา คือสมุนไพรขมิ้น 2,000 บาท และปลาร้าทรงเครื่อง 4,000 ถึง 5,000 บาท น้อยที่สุดปลาร้าผง 2,000 บาท – 3,000 บาท และช่วงที่ 2 ระหว่างเดือน พฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม เป็นช่วงฤดูฝนและเป็นระยะเวลาที่ไม่ค่อยมีการจัดงานทำให้รายได้จากผลิตภัณฑ์บางชนิดลดลง เช่นข้าวเกรียบมีรายได้ 2,000 บาท ถึง 5,000 บาท สมุนไพรขมิ้นมีรายได้ 2,000 บาท ถึง 10,000 บาท ปลาร้าผงมีรายได้ 2,000 ถึง 3,000 บาท และปลาร้าทรงเครื่องมีรายได้ 4,000 – 5,000 บาท

4.13 การจัดทำบัญชี

จากการติดตามผลการทดลองการใช้รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มด้านการจัดทำบัญชี พบว่า

1. การจัดทำบัญชีระบบกลุ่มศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของกลุ่มมีการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายของศูนย์ บัญชีการระดมหุ้น บัญชีการปันผล เนื่องจากการจ้างผู้ชำนาญการทางบัญชีมาตรวจสอบเดือนละ 1,000 บาท

ภาพที่ 15 การจัดทำบัญชีของศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน

2. การจัดทำบัญชีของ 6 กลุ่มย่อยพบว่า กลุ่มย่อยที่ 1-3 มีการจัดทำบัญชีเป็นบางกิจกรรม การจัดทำบัญชีเป็นลักษณะของการจดบันทึกต้นทุนการผลิต การจ่ายค่าแรง แต่ไม่มีการบันทึกที่ต่อเนื่อง และสมาชิกอื่นๆ ส่วนใหญ่จะไม่มีมีการจดบันทึก เนื่องจากการทำผลิตภัณฑ์เพียง 1-2 ชนิด จะเป็นการจดจำราคาวัตถุดิบและกำไร ซึ่งเมื่อสอบถามสมาชิกส่วนใหญ่ไม่มีการบันทึกหรือทำบัญชีมีเพียงบางคนเท่านั้น เช่น การคิดต้นทุนการผลิตข้าวเกรียบจะทำครั้งละ 30 กิโลกรัม ใช้ต้นทุนการผลิต 620 บาท

“ ถ้าขายส่งราคากิโลกรัมละ 35 บาทเป็นเงิน 1,050 บาท จะได้กำไร 430 บาท ถ้าใน 1 เดือนทำข้าวเกรียบ 4 ครั้งก็จะทราบว่าได้กำไร 1,720 บาท ถ้าทำ 10 ครั้งก็จะได้กำไร 4,300 บาทแต่ขึ้นอยู่กับราคาของวัตถุดิบที่ทำตอนนั้นด้วย”

ข้อสังเกตจากคณะวิจัยเห็นว่าน่าจะมีการส่งเสริมให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีชาวบ้าน หรือให้สมาชิกได้มีการจดบันทึกการทำกิจกรรมแต่ละเดือน เพื่อจะได้เตือนความทรงจำและได้ทราบว่าในแต่ละปีสมาชิกจะได้กำไรจากการทำกิจกรรมเท่าไร เดือนไหนจำหน่ายได้มาก เดือนไหนจำหน่ายได้น้อย จะได้กำหนดแผนการผลิตได้ถูกต้อง ซึ่งในเวทีมีการพูดคุยในเรื่องการเชื่อมโยงสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าให้ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีชาวบ้าน

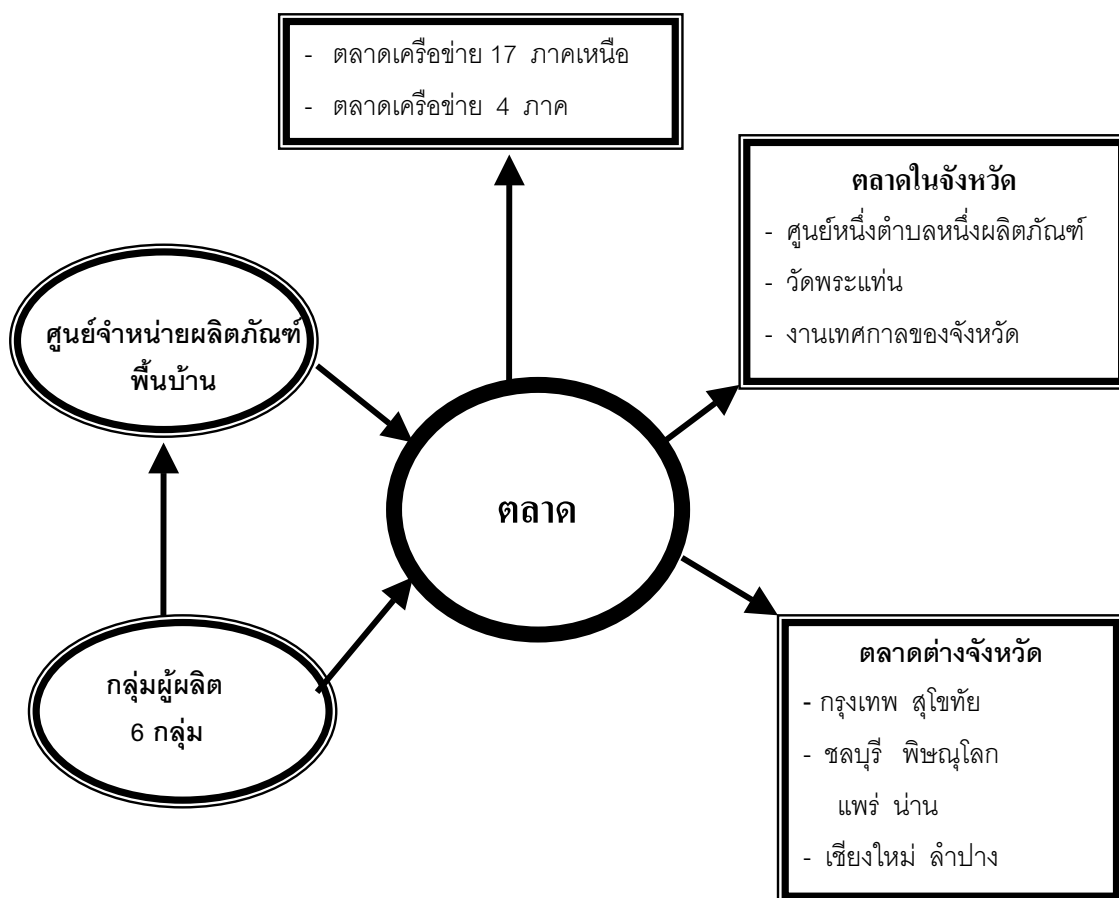
4.14 การประชุม

จากการสรุปผลรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่ม ได้มีการกำหนดรูปแบบของการประชุม โดยจะมีการประชุมใหญ่ 1 ครั้ง ตามความพร้อมของกลุ่มก่อนจ่ายเงินปันผลให้แก่สมาชิก โดยจะใช้วิธีประสานงานกับประธานกลุ่มย่อยทั้ง 6 กลุ่มให้ประสานสมาชิกของตนเอง และโดยการประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว และในกรณีมีเรื่องด่วนก็จะให้คณะกรรมการทุกฝ่ายมาประชุมร่วมกันเป็นครั้งคราว

4.15 การตลาด

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรประสบความสำเร็จในด้านการตลาดเนื่องจากมีการบริหารจัดการที่ดีทั้งในด้านการบริหารจัดการศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้านและการบริหารจัดการกลุ่มทั้ง 6 กลุ่มย่อย โดยสมาชิกได้ใช้แนวทางการบริหารจัดการระบบลูกโซ่ สมาชิกทุกคนช่วยกันหาตลาด ทำให้การพัฒนาด้านการตลาดเป็นไปตามระบบการตลาด และสามารถพัฒนาประสานงานลักษณะเครือข่ายเกื้อกูลสมาชิกด้วยกัน ช่วยกันหาตลาด การแบ่งสัดส่วนการตลาดและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง ตามรูปแบบการบริหารจัดการตลาด

แผนภูมิที่ 9 รูปแบบการบริหารจัดการตลาด

5. การบริหารจัดการกลุ่มในอนาคต

พบว่าการจัดเวทีวิจัยแบบมีส่วนร่วม ได้พบว่าสมาชิกกลุ่มรวมทั้งคณะกรรมการได้มีความคิดที่จะช่วยกันบริหารจัดการกลุ่มในอนาคต ดังนี้

5.1 ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้านจะดำเนินการต่อเติมอาคารเพื่อให้เป็นศูนย์รวมการทำผลิตภัณฑ์ ซึ่งในปัจจุบันได้มีการขอสนับสนุนอุปกรณ์ เช่น เครื่องบดยา เครื่องขึ้นถุงพลาสติกมาไว้ที่ศูนย์

5.2 คณะกรรมการกลุ่ม ได้มีการวางแผนการผลิต เพื่อให้ทุกกลุ่มมีผลิตภัณฑ์หลักของกลุ่ม 1-2 ผลิตภัณฑ์ ที่ผลิตไม่ซ้ำซ้อนกัน อาจจะต้องใช้เวลาและทดลองทำผลิตภัณฑ์ตัวใหม่เสริมให้กับทุกกลุ่ม เช่น

กลุ่มที่ 1	มีผลิตภัณฑ์	ปลาร้าผง	สมุนไพรขมิ้น	เป็นผลิตภัณฑ์หลัก
กลุ่มที่ 2	มีผลิตภัณฑ์	ไข่เค็ม	สมุนไพรขมิ้น	เป็นผลิตภัณฑ์หลัก
กลุ่มที่ 3	มีผลิตภัณฑ์	ข้าวเกรียบ	สมุนไพรขมิ้น	เป็นผลิตภัณฑ์หลัก
กลุ่มที่ 4	มีผลิตภัณฑ์	ข้าวเกรียบ		เป็นผลิตภัณฑ์หลัก
กลุ่มที่ 5	มีผลิตภัณฑ์	ข้าวเกรียบ	สมุนไพรขมิ้น	เป็นผลิตภัณฑ์หลัก
กลุ่มที่ 6	มีผลิตภัณฑ์	ข้าวเกรียบ	กล้วยตาก	เป็นผลิตภัณฑ์หลัก

5.3 ผลิตภัณฑ์ใหม่ คณะกรรมการกลุ่มได้มีการทดลองนำผลิตภัณฑ์จากการที่ได้เข้ารับ การอบรมและทัศนศึกษาดูงาน และอยู่ระหว่างทดลองตลาด บางชนิดอยู่ระหว่างการทดลองใช้ เช่น ผลิตภัณฑ์ขนมจากงาคำ ไวน์ผลไม้ แชมพูสระผม ครีมนวดผม น้ำยาล้างจาน เป็นต้น

ผลจากการวิจัยรูปแบบบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมทอง ทำให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และคณะกรรมการ เกิดการเรียนรู้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม ในการวิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็ง อุปสรรคและโอกาส เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่ม นำจุดอ่อนและ อุปสรรคในการดำเนินงานมาพิจารณาร่วมกันแก้ไข จุดแข็งและโอกาสมาเสริมสร้างความเข้มแข็ง การบริหารจัดการกลุ่มด้านต่างๆ แบบมีส่วนร่วมที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนให้ยั่งยืนต่อไป

6. ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินการ

จากการดำเนินการวิจัย โดยการสอบถามสมาชิกกลุ่ม การจัดเวทีสนทนา การบริหารจัดการกลุ่ม แม่บ้านเกษตรกรแหลมกลุมแก้วหน้า พบว่า มีปัญหา อุปสรรคดังนี้

6.1 ด้านการดำเนินการของกลุ่ม

1. ความร่วมมือในการผลิต จำหน่ายโดยกลุ่มยังน้อย คณะกรรมการและสมาชิกมีความเคยชินกับการบริหารจัดการกลุ่มแบบเดิม คือ แยกกลุ่มกันผลิตและแยกกันจำหน่าย จะมีรายได้จากการจำหน่ายเป็นของตนเองเนื่องจากมีช่องทางการตลาดอยู่แล้ว

2. สมาชิกทั้ง 55 คน มีการผลิตสินค้าชนิดเดียวกันแต่ไม่มีการรวมกันขาย ทำให้มีปัญหาการตัดราคากันเอง

3. ระบบการจัดสรรผลประโยชน์ไม่สามารถจูงใจให้สมาชิกลำเลียงสินค้ามารวมกันจำหน่ายที่ศูนย์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้

4. สมาชิกไม่เกิดความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของกลุ่มยังขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนากลุ่ม

6.2 ด้านการดำเนินการของทีมวิจัย

1. การนัดหมายสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเพื่อจัดเวที ตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2544 – เมษายน 2545 พบว่าสมาชิกส่วนมากมีภาระกิจการทำผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายตามงานเทศกาลต่างๆ และตามที่ถูกค้าส่งซื้อสินค้าทำให้การสอบถามข้อมูล การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่มจากการจัดเวทีไม่ต่อเนื่อง รวมทั้งสมาชิกไม่ครบตามที่ได้นัดหมาย การสอบถามข้อมูลจึงขาดช่วงและล่าช้าจากกำหนดการที่ทีมวิจัยกำหนดไว้

2. สถานที่ เนื่องจากหมู่บ้านแหลมกลุมไม่มีห้องประชุม หรืออาคารอเนกประสงค์ในหมู่บ้าน การจัดเวทีจำเป็นต้องใช้สถานที่บริเวณลานหน้าศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ในบริเวณวัดแหลมกลุม ซึ่งขาดอุปกรณ์ กระจก โต๊ะ เก้าอี้ และไม่เป็นสัดส่วน ทำให้ไม่สะดวกในการจัดเวทีชุมชน แต่ทางทีมวิจัยสามารถปรับเปลี่ยนมาใช้ศาลาวัดบ้างตามความเหมาะสม

3. สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จากการจัดเวทีชุมชนพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรไม่กล้านำเสนอข้อมูล มีแต่คณะกรรมการกลุ่มที่ให้ข้อมูลและตอบคำถามของคณะวิจัย ซึ่งคณะวิจัยต้องมีการถามหรือต้องพูดขึ้นน้ำจึงจะได้ข้อมูลจากสมาชิกผู้เข้าร่วมเวที

4. ทีมวิจัยร่วมมีข้อจำกัดของเวลาและภาระกิจ เนื่องจากระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมกลุมแก้วหน้า การนัดหมายคณะผู้ร่วมวิจัย ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ และคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านที่ร่วมวิจัย ซึ่งแต่ละท่านมีภาระกิจงานในหน้าที่ซึ่งเป็นงานโครงการเร่งด่วนทำให้การนัดหมายการจัดเวทีระดมความคิดมีคณะผู้เข้าร่วมไม่ครบ และทำให้การนัดหมายไม่ตรงตามแผนที่ทีม วิจัยวางไว้

6.3 กระบวนการในการแก้ไขปัญหา

1. จากการดำเนินการพบปัญหาในด้านสถานที่ในการจัดเวที เนื่องจากบ้านแหลมกลุมไม่มีห้องประชุมหรืออาคารอเนกประสงค์ในหมู่บ้าน ไม่มีอุปกรณ์ เช่น กระจก โต๊ะ เก้าอี้ ทางคณะวิจัยได้ดำเนินการแก้ไขโดยการประสานงานกับผู้นำหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจัด

หาสถานที่เพื่อดำเนินการจัดเวทีวิจัยให้สะดวกในการจัดทำเวที และต้องสะดวกในการเดินทางทั้งคณะวิจัย และสมาชิกกลุ่ม ซึ่งผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการได้เลือกสถานที่และได้ร่วมกันพิจารณาคือ

2. ห้องประชุมโรงเรียนบ้านแหลมคูณ ซึ่งมีลักษณะเป็นห้องเรียนมีขนาดเล็กไม่เหมาะสม ในการประชุมและจัดทำเวทีวิจัยไม่สะดวกในการแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม

3. ศาลาวัดแหลมคูณ มีบริเวณกว้าง เป็นสถานที่ประกอบพิธีมาปลูกฝัง และพิธีกรรมทาง ศาสนาซึ่งวัดต้องใช้สถานที่ในการประกอบพิธีกรรมเรื่อย ๆ ไม่สามารถกำหนดวันเวลาที่แน่นอนได้ จึงมี ลักษณะไม่เหมาะสมในการจัดเวทีวิจัย เนื่องจากการจัดเวทีจะทำในช่วงกลางวันมากกว่าช่วงกลางคืน

4. บริเวณหน้าอาคารศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้านซึ่งอยู่ในบริเวณวัดแหลมคูณ มีบริเวณ ลานกว้างพอที่จะจัดเวที แต่ไม่สะดวกเนื่องจากมีผู้ซื้อสินค้าและมีคณะศึกษาดูงานที่ศูนย์ ทางคณะวิจัยได้แก้ ไขโดยเลือกบริเวณหน้าอาคารศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้านเป็นที่ประชุมและจัดเวที โดยคณะกรรมการ แม่บ้านขอยืมเก้าอี้จากทางวัด และอุปกรณ์ในการดำเนินการ เช่น กระดานดำ กลุ่มไม่สามารถยืมมาใช้ในการ จัดเวทีได้จึงแก้ไขโดยการแจกกระดาษชาร์ปพร้อมปากกาให้แต่ละกลุ่มเขียนแทนกระดานดำซึ่งได้ผลดีและ สามารถเก็บเป็นหลักฐาน เป็นข้อมูลดิบจากเวทีการจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อย 5 – 10 คน ทางคณะวิจัยได้ ประสานงานกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยใช้สถานที่หน้าบ้านของสมาชิก หรือบ้านประธานกลุ่มของแต่ละ กลุ่มเป็นที่สนทนา

5. กระบวนการในการแก้ไขปัญหาด้านการแสดงออกของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งสมาชิกยังไม่ กล้าแสดงความคิดเห็นและกล้าแสดงออกในช่วงแรกๆ ของการจัดเวทีใหญ่หรือสนทนากลุ่มใหญ่ ทำให้ได้ ข้อมูลจากเวทีที่หลากหลายและเป็นข้อมูลจริงของแต่ละกลุ่มเพื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่ม พร้อมหาแนว ทางแก้ไข และร่วมปฏิบัติร่วมกัน คณะวิจัยได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวดังนี้

6. จัดเวทีสนทนากลุ่มย่อยทั้ง 6 กลุ่มโดยแบ่งตามกลุ่มย่อย เพื่อให้แต่ละกลุ่มได้มีการ พุดคุย ซึ่งคณะวิจัยต้องสร้างความคุ้นเคยกับสมาชิกทุกกลุ่มและช่วยในการป้อนคำถามให้สมาชิกได้คิดและ ร่วมแลกเปลี่ยนและให้สมาชิกในกลุ่มแต่ละคนได้มีโอกาสตอบคำถามหรือแลกเปลี่ยนข้อคิดต่างๆ

7. ติดตามสอบถามแบบตัวต่อตัว หลังจากการจัดเวทีสรุปปัญหาแล้วคณะวิจัยต้องเข้าเยี่ยม สมาชิกและติดตามผลตามบ้านสมาชิกและคณะกรรมการโดยการสอบถามข้อมูลอย่างเป็นกันเอง

8. จัดการประชุมหรือจัดเวทีโดยให้แต่ละกลุ่มดำเนินการในเวที เป็นผู้ดำเนินการเป็นพิธีกร เป็นผู้กำหนดประเด็นคำถาม และจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ให้แต่ละกลุ่มแบ่ง หน้าที่ในแต่ละเวทีเน้นให้ทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

9. จัดให้มีการเยี่ยมเยียนและติดตามผลกลุ่มเป็นระยะๆ เป็นการสร้างกำลังใจให้กับกลุ่มและ สอบถามการดำเนินการกลุ่ม ปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไข ซึ่งกลุ่มจะดำเนินการต้อนรับผู้ติดตามเยี่ยมชม โดยหมุนเวียนกันทั้ง 6 กลุ่มและสมาชิกทุกคนต้องมีข้อมูลของกลุ่มในระดับหนึ่ง สามารถตอบคำถามผู้ติด ตามเยี่ยมชมได้ทุกคนไม่เฉพาะประธานกลุ่มเพียงคนเดียว

6.4 ข้อค้นพบจากการดำเนินการ

จากการดำเนินการศึกษาทำให้ทีมวิจัยได้รับทราบข้อค้นพบซึ่งเป็นข้อมูลที่ทำให้เกิดความสำเร็จของกลุ่มในระดับหนึ่ง และยังส่งผลดีต่อการดำเนินการศึกษาวิจัยครั้งนี้ด้วย รวมถึงสามารถถ่ายทอดให้เห็นถึงข้อจำกัด จุดแข็งที่สามารถหนุนเสริมต่อไปได้ ดังมีรายละเอียด

1. การสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ซึ่งเริ่มจากความร่วมมือของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ตั้งแต่เมื่อเริ่มจัดตั้งกลุ่มปี พ.ศ.2516 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้รับความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ที่เข้าไปสนับสนุนกลุ่มทั้งทางด้านงบประมาณ ด้านความรู้ในการบริหารจัดการ การแปรรูปผลิตภัณฑ์และความรู้เพิ่มเติมอื่นๆ ให้แก่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จึงทำให้กลุ่มมีการพัฒนาการที่ดีจนได้รับรางวัลมากมายไม่ว่าจะเป็นการประกวดในระดับอำเภอ จังหวัด และยังเป็นกลุ่มนำร่องของภาครัฐหลายๆ หน่วยงานถือเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมคุนแก้วหน้า

2. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อปรับปรุงกลุ่มให้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองและจัดกระบวนการบริหารงานกลุ่ม จำเป็นต้องใช้เวลาในการศึกษา ข้อดีข้อเสีย การสร้างความเข้าใจการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน เพราะฉะนั้นระยะเวลาดำเนินการวิจัย ที่กำหนดไว้ 10 เดือน จากการศึกษาค้นคว้าทำให้ทราบว่าการทำงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มเป็นงานที่ต้องใช้ความละเอียดและใช้เวลาซึ่งไม่อาจกำหนดได้

3. จากการวิจัยการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมคุนแก้ว ซึ่งมีทีมงานเป็น คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นผู้นำกลุ่ม และเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ทางภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม ทำให้เกิดความไว้วางใจและเชื่อมั่น ทำให้การหาข้อมูล การเก็บข้อมูล การประสานงาน การจัดเวทีระดมความคิดของงานวิจัยประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

4. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการรวมกลุ่มเพื่อให้เอื้อต่อความสะดวกของสมาชิกในด้านการร่วมกลุ่มทำกิจกรรม รายได้ และภาระหน้าที่ด้านครอบครัวทำให้การบริหารจัดการกลุ่มง่ายขึ้นสามารถลดปัญหาการขัดแย้งได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งจากเดิมที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันกิจกรรมแปรรูปเพียงกลุ่มใหญ่กลุ่มเดียว พบว่า สมาชิกมีปัญหาด้านวันที่นัดหมายมาทำกิจกรรม ส่วนใหญ่สมาชิกจะไม่พร้อมบางครั้งสมาชิกมาทำกิจกรรมจำนวนมากก็จะได้น้อย และบางคนจะไม่ได้ทำกิจกรรมการแปรรูปเพราะจำนวนคนมากกว่างานก็จะนั่งคุยกัน ไม่คุ้มกับกิจกรรมที่ทำและทำให้เสียเวลางานในครอบครัวด้วย แต่ปัจจุบันกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการแยกกลุ่มทำผลิตภัณฑ์เป็น 6 กลุ่มย่อย ซึ่งทำให้สมาชิกในกลุ่มสามารถผลิตสินค้าแปรรูปได้ที่บ้านของตนเอง และยังสามารถทำกิจกรรมตามที่กลุ่มย่อยนัดทำกิจกรรมได้เนื่องจากบ้านอยู่ใกล้กัน ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีตลาดรองรับ และการทำกิจกรรมสามารถทำได้ตลอดเวลา ตั้งแต่เวลา 03.00 น. - 24.00 น. ของทุกวัน นอกจากนี้สมาชิกแม่บ้านยังมีเวลาได้ทำงานบ้านและมีเวลาอยู่กับครอบครัวมากขึ้น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อบทสรุป

วัตถุประสงค์ของโครงการ “รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมकुณ หมู่ 5 อำเภอดรอน จังหวัดอุดรดิคต” มี 2 ประการ คือ ประการแรก เพื่อศึกษาสภาพเดิมและศักยภาพของการบริหารจัดการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประการที่สอง เพื่อหารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมकुณ

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา เาะเลือกเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมकुณ หมู่ที่ 5 ตำบลหาดสองแคว อำเภอดรอน จังหวัดอุดรดิคต โดยการศึกษาสภาพข้อมูลทั่วไปของชุมชน สภาพภูมิศาสตร์ การปกครอง ประชากร สภาพทางเศรษฐกิจ การคมนาคม สภาพทางสังคม ที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินการ ข้อมูลประวัติความเป็นมาของกลุ่ม รวมทั้งโครงสร้างบทบาทหน้าที่ และกิจกรรมของกลุ่ม นอกจากนี้ยังเน้นการศึกษาข้อมูลรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมकुณ แบบมีส่วนร่วม ในด้านกระบวนการผลิต ด้านการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ การจัดทำบัญชี และโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการจัดการตลาด

วิธีการดำเนินงาน โครงการวิจัยเรื่องนี้ นอกจากใช้กระบวนการวิจัยเพื่อตอบคำถามของผู้วิจัยแล้วยังใช้การจัดเวทีประชุมสร้างความเข้าใจกับชุมชน การจัดเวทีสนทนากลุ่มจัดเวทีระดมความคิดเพื่อรวบรวมมุมมองการบริหารจัดการกลุ่มโดยมีผู้นำชุมชน สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน ผู้นำกลุ่มต่างๆ ร่วมกันระดมความคิดการบริหารจัดการกลุ่มในอดีต ปัจจุบัน เป็นอย่างไร และอนาคตที่อยากจะให้เป็นโดยการกำหนดประเด็น

1. การบริหารจัดการกลุ่ม แบ่งหน้าที่ การประชุม การจัดทำบัญชี
2. กระบวนการผลิต สถานที่ผลิต วัตถุดิบ คุณภาพผลิตภัณฑ์
3. การบรรจุหีบห่อ การขอขึ้นทะเบียนอาหารและยา (อย.)

เพื่อให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกิดการเรียนรู้ และหาแนวทางวิธีการร่วมกัน เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ วิธีการดำเนินการวิจัย จึงเริ่มต้นโครงการอย่างมีขั้นตอนดังนี้

4. จัดเวทีประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจกับชุมชน โดยมีผู้ร่วมวิจัย ผู้ประสานงาน สมาชิกกลุ่มแม่บ้านร่วมกันสร้างแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ข้อมูลส่วนตัว วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ การศึกษาอาชีพ รายได้ต่อครัวเรือน รายได้กลุ่มอาชีพ เพื่อนำข้อมูลวิเคราะห์จัดทำเป็นข้อมูลเพื่อหาแนวทางร่วมกันบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วม

5. จัดเวทีสนทนากลุ่ม เพื่อรวบรวมความคิด มุมมอง การบริหารจัดการกลุ่ม โดยมีผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ครู ผู้นำกลุ่ม และผู้นำกลุ่มย่อยทั้ง 6 กลุ่ม
6. จัดเวทีระดมความคิด จากสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมคูณ การบริหารจัดการ กลุ่มในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต
7. นำข้อมูลที่ได้มาสรุปรวมกัน
8. นำข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีกลุ่มย่อยทั้ง 6 กลุ่มร่วมกันหาแนวทางพัฒนาและหารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมคูณ
9. นำรูปแบบที่ได้ให้แก่สมาชิก ทั้ง 6 กลุ่มย่อยนำไปปฏิบัติระยะเวลา 5 เดือน ในแต่ละเดือนจะนำปัญหา อุปสรรค ข้อดี ข้อเสีย เพื่อมาปรับปรุงแก้ไข
10. จัดเวทีสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อร่วมกันตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่ม จุดแข็ง จุดอ่อน
11. จัดเวทีกลุ่มย่อยทั้ง 6 กลุ่ม นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มกับคณะวิจัย ผู้นำชุมชน

สรุปผลการศึกษา

1. สภาพเดิมและศักยภาพของการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมคูณก้าวหน้า

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมคูณ กลุ่มมีสมาชิก 55 คน ผลการดำเนินงานกิจกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เช่น ปลาร้าผง ปลาทูแห้ง ปลาร้าทรงเครื่อง ข้าวเกรียบ สมุนไพรขมิ้น ผลิตภัณฑ์ผลไม้กวน ฯลฯ เป็นกลุ่มที่ประสบความสำเร็จด้านการแปรรูปเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป ได้รับรางวัลจากการประกวดกลุ่มและประกวดผลิตภัณฑ์แปรรูป และได้รับการเผยแพร่ผลงานจากสื่อมวลชน ทวี

จากการสัมภาษณ์ และการจัดเวทีระดมความคิดทำให้ทราบจุดอ่อน จุดแข็ง ปัญหา อุปสรรค และโอกาสในการพัฒนากลุ่ม

จุดแข็ง

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีจุดแข็ง หลายประการเป็นพื้นฐานความเข้มแข็งของกลุ่ม

1. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมคูณเป็นกลุ่มแม่บ้านที่มีชื่อเสียงจากการประกวดผลงานการดำเนินงานของกลุ่ม ที่ได้รับรางวัลจากการชนะเลิศการประกวดทั่วไปในระดับจังหวัด ระดับภาค และเป็นกลุ่มที่มีผลิตภัณฑ์เด่นหลายชนิด เช่น ข้าวเกรียบ ปลาร้าผง สมุนไพรขมิ้น ปลาร้าทรงเครื่อง (อัดกระป๋อง) โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ปลาร้าผง ได้รับการคัดเลือกเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ รวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากการเผยแพร่ผลงาน ของผู้สื่อข่าว วิทยุโทรทัศน์

2. สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรประสบความสำเร็จจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์จำหน่าย และเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้แก่ครัวเรือน 2,000- 20,000 บาท ทำให้สมาชิกมีกำลังใจที่จะปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้น

3. การเพิ่มปริมาณการผลิต สมาชิกกลุ่มสามารถเพิ่มปริมาณการผลิตสมาชิกกลุ่มสามารถเพิ่มปริมาณการผลิตสินค้าได้กรณีที่มีการส่งผลิตภัณฑ์จำนวนมากๆ เนื่องจากสมาชิกทั้ง 55 คน สามารถแปรรูปผลิตภัณฑ์ได้ทุกชนิด

4. การจัดหาวัตถุดิบ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีการบริหารจัดการกลุ่ม จัดหาวัตถุดิบ ตามความต้องการของสมาชิก มาบริหารและจำหน่ายในศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน
5. มีศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ที่เป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารจัดการสินค้าอุปโภคบริโภค และสินค้าที่ใช้ในการแปรรูป มาบริการแก่สมาชิก
6. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีการระดมทุนจากสมาชิกเพื่อเป็นทุนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มตั้งแต่เริ่มแรก มีการจัดหางบสนับสนุนจากหน่วยงานราชการเพื่อปรับปรุงสถานที่ผลิต เป็นเงินทุนหมุนเวียนการแปรรูปบรรจุภัณฑ์และฉลาก
7. การจ้างแรงงาน ในการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปของกลุ่มย่อยทั้ง 6 กลุ่มพบว่า ในกลุ่มผู้ผลิตกลุ่มที่ 1 กลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 มีการจ้างแรงงานจากสมาชิกมาทำผลิตภัณฑ์ โดยจ่ายค่าแรงตามกิจกรรมเฉลี่ยค่าแรง วันละ 80-100 บาท
8. การคิดต้นทุนการผลิตและการกำหนดราคาจำหน่าย การแปรรูปผลิตภัณฑ์ มีการคิดรายจ่ายค่าวัตถุดิบ ค่าบรรจุภัณฑ์ ค่าฉลาก ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าขนส่ง เพื่อกำหนดราคาขาย และกำไรที่ได้รับ
9. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และฉลาก กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมคูณ เริ่มจาก ได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปเช่น ข้าวเกรียบ อาหารคาว – หวาน การถนอมอาหาร มะนาวดอง จิงดอง ไข่เค็ม จนถึงปัจจุบัน ได้มีการพัฒนานำเอาวัตถุดิบที่มีในหมู่บ้าน มาแปรรูป เป็นปลาร้าผง ปลาร้าทรงเครื่อง สมุนไพรขมิ้น จนได้รับการขอขึ้นทะเบียนอาหารและยา (อย.) จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
10. การตลาด กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการบริหารจัดการด้านการตลาดโดยมีการจัดสมาชิกร่วมออกจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในงานเทศกาลทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด

จุดอ่อน

1. การบรรจุภัณฑ์ยังไม่ดีพอ เนื่องจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการทำผลิตภัณฑ์หลายชนิด เช่น ปลาร้าผง ปลาหมึก ปลาร้าสด ผลไม้กวน สมุนไพรขมิ้น น้ำพริก ข้าวเกรียบ ปลาร้าทรงเครื่อง (กระป๋อง) การบรรจุภัณฑ์ยังไม่ดี เพราะส่วนใหญ่ใช้ถุงพลาสติก กล่องบรรจุภัณฑ์ รวมทั้งฉลากยังมีสีสันทึบไม่สะดุดตา จะต้องใช้งบประมาณในการปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ เป็นจำนวนมาก
2. คุณภาพของการผลิตภัณฑ์ไม่สม่ำเสมอ สาเหตุเพราะกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมคูณได้มีการแบ่งกลุ่มผลิตภัณฑ์ เป็น 6 กลุ่มย่อย ทำให้คุณภาพ สีสันทึบ รสชาติ และขั้นตอนการผลิตของผลิตภัณฑ์ไม่สม่ำเสมอ และผลิตภัณฑ์บางชนิดยังไม่ได้รับการรับรองขึ้นทะเบียนอาหารและยา (อย.)
3. สถานที่ผลิต กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมคูณ ไม่มีสถานที่ที่เป็นของกลุ่ม การทำผลิตภัณฑ์จะใช้บ้านประธานกลุ่มที่ 1 ทำให้ไม่สะดวกในการทำงานของสมาชิก
4. ขาดความเชื่อมั่นในการดำเนินงาน ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม คณะกรรมการและสมาชิกขาดการประสานงานภายในกลุ่ม การประชุมไม่ต่อเนื่อง และคณะกรรมการส่วนใหญ่ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ตั้งไว้
5. การจัดทำบัญชี กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมคูณรวมทั้งสมาชิกไม่มีการจัดทำบัญชีของกลุ่มย่อยทำให้ไม่ทราบต้นทุน กำไร ที่ได้จากกิจกรรม

7. การจัดทำแผนการผลิต ทั้ง 6 กลุ่มย่อยจะทำผลิตภัณฑ์ตามที่ลูกค้าสั่ง ไม่มีการจัดทำแผนระยะสั้นและแผนรายปีว่าในแต่ละเดือนจะผลิตอะไร เท่าไหร่

2. รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

จากการทดลองรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่ม เป็นระยะเวลา 6 เดือน เพื่อแก้ไขปัญหาและการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ทั้งจากการศึกษาโดยวิธีการทดลอง การสรุปผล การพูดคุยแลกเปลี่ยนกับกลุ่มแกนนำ ผู้นำชุมชนและจากการจัดเวทีกลุ่มใหญ่ โดยนำจุดอ่อน มาร่วมกันวิเคราะห์ ปรับปรุง แก้ไข และร่วมกันบริหารจัดการกลุ่ม สรุปผลได้ดังนี้

2.1 โครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่มและการแบ่งหน้าที่

คณะกรรมการและสมาชิก ได้มีการระดมความคิดการคัดเลือกคณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อช่วยกันบริหารจัดการกลุ่ม คัดเลือกตำแหน่งละ 2-3 คน ยกเว้นตำแหน่งประธานมีเพียง 1 คน โดยแสดงความคิดเห็นว่า คณะกรรมการแต่ละฝ่ายควรมี 2-3 คน เพื่อช่วยกันทำงานและปฏิบัติหน้าที่แทนกันในกรณีที่อีกฝ่ายติดภาระกิจนอกจากนี้ยังมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละตำแหน่งไว้อย่างชัดเจนดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 4

2.2 คุณภาพของผลิตภัณฑ์

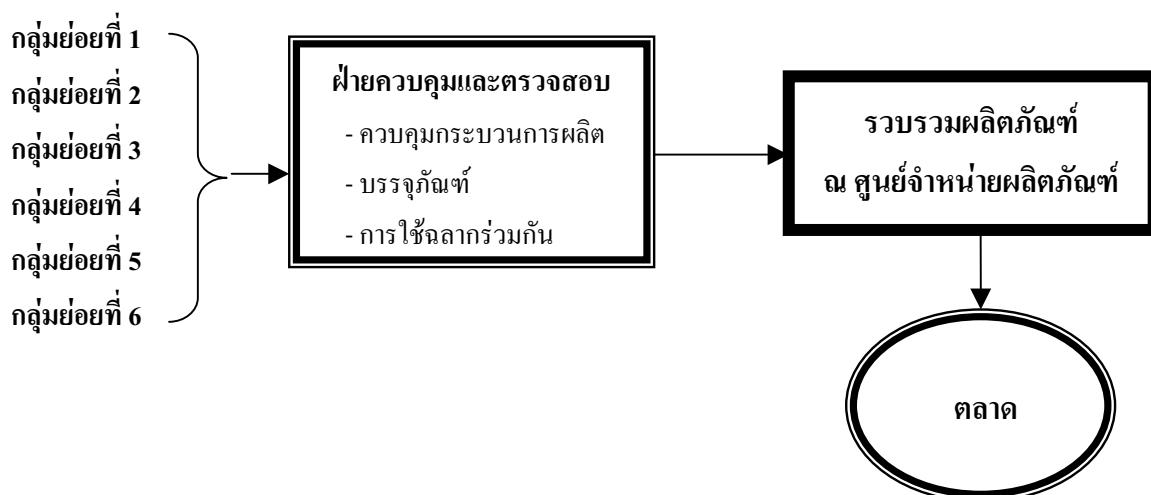
ผลจากการนำปัญหาการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การตรวจสอบคุณภาพ ได้มีการร่วมกันแสดงความคิดเห็น ให้คณะกรรมการฝ่ายควบคุมและตรวจสอบคุณภาพมีหน้าที่ควบคุมกระบวนการผลิตของกลุ่มผู้ผลิต 6 กลุ่มย่อย มีวิธีการโดยใช้วิธีการสุ่มตรวจผลิตภัณฑ์ ทุกๆ 1-3 เดือน และเก็บตัวอย่างสินค้า เพื่อดูอายุการเก็บรักษาสินค้าแต่ละครั้งที่ทำการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ คณะกรรมการที่แต่งตั้งไว้ตรวจสอบคุณภาพโดยการสุ่มตรวจ

2.3 กระบวนการผลิต และเทคโนโลยี

กลุ่มมีการกำหนดกระบวนการผลิตและเทคโนโลยี ดังนี้

- รวมกันผลิต ในกรณีที่มีลูกค้าสั่งผลิตภัณฑ์เป็นจำนวนมาก เช่น
 - กลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 มีการผลิตสมุนไพรชงดื่มร่วมกัน ลงทุนร่วมกัน เมื่อจำหน่ายได้นำกำไรมาแบ่งปันกัน
 - กลุ่มที่ 1 ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่มีสมาชิกหลายคน มีการผลิตสินค้าแปรรูปหลายชนิด จะมีการจ้างแรงงานสมาชิกมาช่วยกันทำ
 - กลุ่มที่ 4,5 และ 6 สมาชิกส่วนใหญ่จะผลิตสินค้าแปรรูปบ้านของตนเองและมีการควบคุมการผลิตสินค้าแปรรูปของตนเอง
- การพัฒนากระบวนการผลิต การควบคุมและการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ สามารถสรุปได้เป็นแผนภูมิดังนี้

แผนภูมิที่ 10 การพัฒนากระบวนการผลิต การควบคุมและตรวจสอบผลิตภัณฑ์

กลุ่มผู้ผลิตทั้ง 6 กลุ่มย่อย ดำเนินการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ณ จุดผลิตของตนเองและจัดส่งผลิตภัณฑ์ให้กับฝ่ายควบคุมและตรวจสอบ (ณ กลุ่มย่อยที่ 1) โดยนำผลิตภัณฑ์แปรรูปมาบรรจุและติดฉลากที่ได้ขอขึ้นทะเบียนอาหารและยา (อย.) จัดส่งให้กับศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้านเพื่อจัดจำหน่ายให้กับลูกค้าต่อไป

● การใช้ฉลากบรรจุภัณฑ์

จากการสรุปผลการใช้ฉลากที่ได้ขอขึ้นทะเบียนอาหารและยา (อย.) ร่วมกัน พบว่า กลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ขอขึ้นทะเบียนอาหารและยา (อย.) ได้รับการอนุญาตใช้ฉลากและผลิตภัณฑ์ จำนวน 10 ผลิตภัณฑ์ และอยู่ระหว่างการดำเนินการขออนุญาต จำนวน 12 ผลิตภัณฑ์ จึงเป็นปัญหามีฉลากผลิตภัณฑ์ไม่เพียงพอที่จะจำหน่ายให้กับสมาชิกกลุ่มย่อย ทั้ง 6 กลุ่ม ในกรณีที่มีการส่งสินค้าเป็นจำนวนมาก และในการจัดทำฉลากผลิตภัณฑ์ต้องใช้งบประมาณในการทำฉลาก 10,000 – 20,000 บาท

2.4 การกำหนดราคาผลิตภัณฑ์ และการคิดต้นทุนการผลิต

พบว่ากลุ่มเมื่อเริ่มแรกการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปได้รับความรู้จากเจ้าพนักงานเคหกิจการเกษตร จากสำนักงานเกษตรอำเภอมาอบรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ได้ให้สมาชิกกลุ่มคิดต้นทุนการผลิต ตั้งแต่วัตถุดิบ น้ำ ไฟ ค่าแรงงาน ค่าบรรจุภัณฑ์ ค่าฉลาก ค่าขนส่ง และกำไรที่ควรจะได้เพื่อดีงราคาขาย กลุ่มจึงมีความรู้และมีการคิดต้นทุนการผลิตทุกผลิตภัณฑ์

2.5 สถานที่ผลิต

การปรับปรุงสถานที่ผลิตของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า กลุ่มย่อยที่ 1 มีการปรับปรุงด้านสถานที่ผลิตตามหลักเกณฑ์ที่ดีในการผลิตอาหาร GMP ตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 193) พ.ศ. 2543 และได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานของทางราชการในการปรับปรุงสถานที่ผลิต

2.6 รายได้จากการทำผลิตภัณฑ์

สมาชิกกลุ่ม ทั้ง 55 คน มีรายได้ที่เกิดจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่อเดือนต่ำสุด 2,000 บาท และสูงสุด 20,000 บาท นับว่ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมकुณ เป็นชุมชนหนึ่งที่มีระบบเศรษฐกิจที่ดีระดับหนึ่ง

2.7 การจัดทำบัญชี

การจัดทำบัญชีของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จะมีการจัดทำบัญชีเฉพาะศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน โดยจ้างผู้ชำนาญการทางบัญชีมาจัดทำบัญชีของศูนย์ทุกเดือน และจัดทำบัญชีของสมาชิก 6 กลุ่มย่อย พบว่ามีการจัดทำบัญชีเป็นบางครั้ง บางรายจดแต่รายการผลิตภัณฑ์ที่ทำ เนื่องจากสมาชิกได้มีการคิดต้นทุนการผลิตจะทราบว่าแต่ละกิจกรรมที่ผลิตได้กำไรกี่บาท จากการสรุปพบว่าสมาชิกส่วนใหญ่อยากให้มีการอบรมเรื่องการจัดทำบัญชี

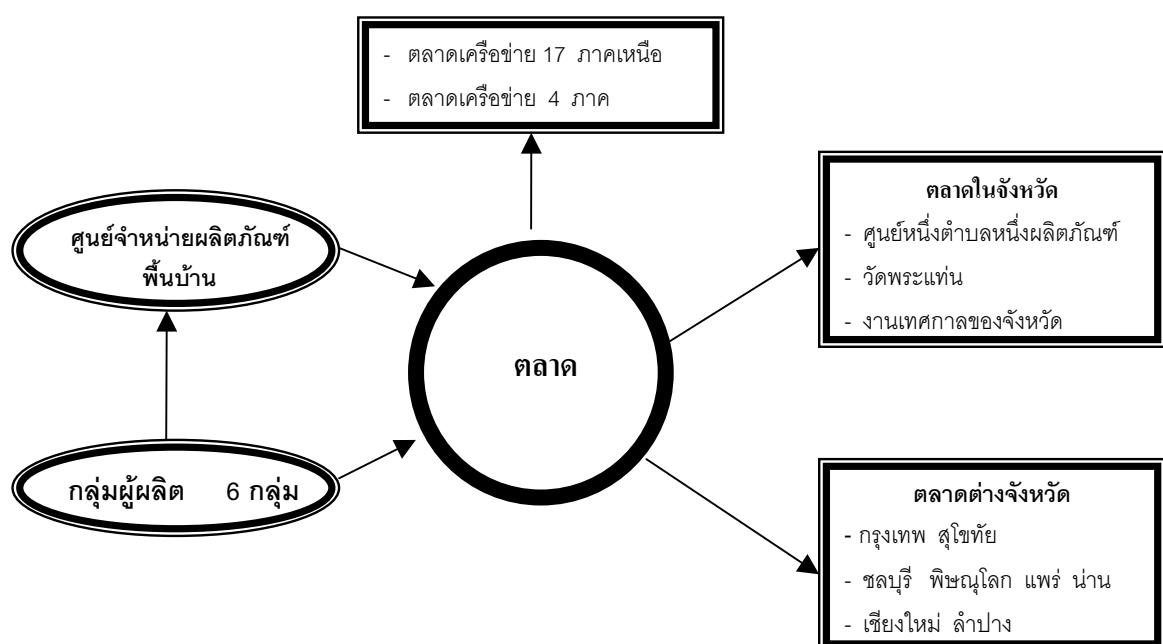
2.8 การประชุม

กลุ่มมีการกำหนดการประชุม โดยจะมีการประชุมใหญ่ 1 ครั้ง เมื่อครบรอบสิ้นปี การจ่ายเงินปันผล และการประชุมกรณีมีเรื่องด่วนเป็นครั้งคราว

2.9 การตลาด

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรประสบความสำเร็จด้านการตลาดมีการบริหารจัดการตลาดที่ดี สมาชิกทุกคนช่วยกันหาตลาด และมีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ ทั้งการพัฒนาประสานงานลักษณะเครือข่ายทั้งในจังหวัดและนอกจังหวัดดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 11 รูปแบบการบริหารจัดการตลาด

อภิปรายผล

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นกลุ่มเป้าหมายการจัดตั้งของกรมส่งเสริมการเกษตร ได้จัดตั้งขึ้นมาตั้งแต่ ปี 2511 โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาเกษตรกรให้มีอาชีพที่มั่นคง พร้อมทั้งมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาตรฐาน ดังนั้นจึงได้วางแผนทางสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเพื่อให้เป็นแกนนำในการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปสู่การพัฒนาการเกษตร ทำให้เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตในปริมาณที่เพียงพอ รวมทั้งมีคุณภาพที่ดี เป็นผลให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้สตรีในชนบทมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพเกษตร มีบทบาทช่วยเหลือสังคมในด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวเกษตรกรให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น กรมส่งเสริมการเกษตรจึงมีนโยบายให้จัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขึ้นเพื่อเป็นแกนนำในการรับความรู้ทางด้านเกษตร ด้านเทคนิคเกษตร และความรู้อื่นๆ

จากการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้สตรีเกษตรกรร่วมกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาอาชีพเกษตร พัฒนาบทบาทความสามารถของตนเอง ด้านการเกษตร และเทคนิคเกษตรเพื่อนำไปปรับปรุงการประกอบอาชีพอื่น ให้รู้จักการใช้ทรัพยากรในครอบครัว ได้แก่ แรงงาน ทุน เวลา เช่น วัสดุ - อุปกรณ์ สร้างกิจกรรมเพิ่มรายได้ ตามหลักการบริหารและการจัดการให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่และเกิดประโยชน์สูงสุด

ดังนั้นการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สมาชิกกลุ่มต้องเสียสละ ร่วมประชุม ร่วมกิจกรรมกลุ่ม และมีการเลือกตั้งคณะกรรมการ กำหนดบทบาทหน้าที่ เพื่อให้การบริหารและการจัดการกลุ่มให้เกิดผลสำเร็จ ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตร ในงานวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญสม วราเอกศิริ (2535) สุขสันต์ มุกดาสนิท (2544 : 120)

ในปัจจุบัน การบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว จากการบริหารจัดการกลุ่ม จึงเกิดปัญหาที่เกี่ยวกับคณะกรรมการ ปัญหาที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและสำนึกของสมาชิก ผู้นำกลุ่ม เงินทุน ความรู้ด้านการบริหารธุรกิจ ระบบบัญชี การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการตลาด นอกจากนี้ การบริหารจัดการกลุ่มที่สามารถพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืนได้นั้น จะมีปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่เป็นจุดแข็งของสมาชิกและกลุ่มคือ ความตระหนักในคุณค่าและพลังจากการรวมกลุ่มจิตสำนึกในการพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือซึ่งกัน ความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิก กลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่ล้วนยึดถือรากเหง้าอุดมการณ์ช่วยเหลือกันตามวัฒนธรรม ได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่สมัยเป็นกลุ่มชวาวจนถึงปัจจุบัน วิธีการดังกล่าวสอดคล้องกับการบริหารจัดการกลุ่มให้เข้มแข็ง ตามแนวคิดวิจัยของ สุขสันต์ มุกดาสนิท. (2544)

อย่างไรก็ตาม รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมมุกดาที่ได้ดำเนินการวิจัยและได้มีการทดลองใช้ รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มตามความต้องการของสมาชิกที่จะนำไปปฏิบัติใช้ในปัจจุบัน ภายหลังเสร็จสิ้นงานวิจัย แต่การบริหารจัดการกลุ่มสมาชิกกลุ่มมีการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ผวนกับความเข้มแข็งของชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ การบริหารจัดการด้านเงินทุน การควบคุมคุณภาพ การบรรจุภัณฑ์และการขอขึ้นทะเบียนอาหารและยา (อย.) และการตลาด สามารถทำให้กลุ่มแก้ไขปัญหาได้ในอนาคต

ผลที่เกิดขึ้นจากการวิจัยนอกจากจะตอบสนองวัตถุประสงค์ในเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มด้านการจัดองค์การด้านการผลิต ด้านการเงิน ด้านการตลาด ด้านการบริหารจัดการ ด้านแรงงาน ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และผลที่เกิดขึ้นอีกประการหนึ่งทำให้ประชาชนได้เรียนรู้กระบวนการวิจัย การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคพร้อมทั้งแนวทางแก้ไข เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2541) เดชภัทร เดชโอพาริก (2541) และเรวัตร์ ชาตรีวิศิษฐ์ (2539)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย มีวัตถุประสงค์ต้องการให้ภาครัฐและภาคเอกชนได้ทราบข้อเสนอแนะในรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน แบ่งออกเป็นข้อๆ ดังนี้

1. ด้านงบประมาณ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในระดับต่างๆ ควรเปิดโอกาสให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเสนอแผนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. เจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติ ควรเน้นการส่งเสริมถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกต่อการพัฒนาบริหารจัดการกลุ่ม การระดมทุน การร่วมกันดำเนินกิจกรรม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การจัดทำบัญชี และการตลาด ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มเกิดการเรียนรู้ที่พึ่งพาตนเอง ตลอดจนสร้างความแข็งแกร่งให้กับกลุ่ม

3. ด้านการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และฉลาก เจ้าหน้าที่ในระดับพื้นที่ จังหวัด เขต และกรมฯ ควรเน้นให้ความรู้ การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และฉลาก ให้มีการออกแบบที่มีสีสันสวยงาม และผลิตภัณฑ์จะต้องได้รับการขึ้นทะเบียนอาหารและยา (อย.) จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด จะส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความไว้วางใจในคุณภาพผลิตภัณฑ์

4. การแก้ไขปัญหาอุปสรรคด้านผลิตภัณฑ์และการตลาด ผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มผลิตส่วนใหญ่จะมีการผลิตที่ซ้ำซ้อนกันมากจนล้นตลาด และแข่งขันราคาตนเอง หน่วยงานภาครัฐ ควรได้มีการศึกษาวิจัย หรือฝึกอบรมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) เพื่อสร้างระบบเครือข่ายหรือตามนโยบายโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของรัฐบาล พณฯท่าน พตท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี

5. หน่วยงานภาครัฐ ก่อนสนับสนุนโครงการควรได้มีการวิเคราะห์ชุมชนกระบวนการมีส่วนร่วม การระดมความคิด แนวทางการดำเนินกิจกรรม ปัญหา อุปสรรค จุดเด่น จุดด้อย การพัฒนาความรู้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาด โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม สรุปผลการจัดเวที และมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงานโครงการเพื่อเสนอของบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ข้อเสนอแนะในโครงการวิจัย สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ในเรื่องวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยต้องการศึกษาสภาพเดิมและศักยภาพของการบริหารจัดการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตั้งแต่ในอดีต ปัจจุบันที่ดำเนินการและในอนาคตที่อยากให้เป็นการระดมความคิดจากสมาชิกกลุ่ม ผู้นำหมู่บ้าน ครู และองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อหาแนวทางการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาข้อบกพร่องหรือจุดด้อยของกลุ่มเพื่อหาแนวทางแก้ไขหาข้อดีหรือจุดเด่นของกลุ่มเพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น
2. คณะวิจัยร่วมกับสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรนำจุดเด่น จุดด้อยมาร่วมวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม โดยให้กลุ่มมีส่วนร่วมในการเสนอแนะและตัดสินใจด้วยตัวของกลุ่มเอง
3. เจ้าหน้าที่ควรทำตัวเป็นผู้แนะนำให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือและประสานงานกับแหล่งทุน วิทยากรที่เกี่ยวข้องมากกว่าการตัดสินใจให้กลุ่มปฏิบัติตาม โดยเฉพาะควรเปิดโอกาสให้กลุ่มมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในทุกขั้นตอน

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมาชิกกลุ่ม

จากวัตถุประสงค์ของการศึกษาครั้งนี้เพื่อทดลองหารูปแบบที่เหมาะสมเพื่อการจัดรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมโดยกลุ่มเป้าหมาย ทางโครงการได้นำเสนอวิธีการวิจัย การจัดเวทีวิจัย ซึ่งเป็นวิธีการที่จะสร้างเสริมกระบวนการพัฒนากลุ่มนำไปสู่การพัฒนาด้วยการพึ่งตนเองได้ในที่สุด มีรายละเอียดดังนี้

1. ระยะเวลา โดยรูปแบบของวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่จะดำเนินการให้ได้ผลและบรรลุเป้าหมายดังกล่าวไว้ข้างต้นจะต้องมีปัจจัยสนับสนุนสำคัญประการหนึ่งคือ เวลา ที่กำหนดไว้เพียง 10 เดือน และขอขยายระยะเวลาเพิ่มอีก 6 เดือน รวม 16 เดือน เป็นระยะเวลาที่สั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน คงจะเป็นการศึกษาเพื่อกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มเกิดจิตสำนึก ตระหนักในปัญหาการพัฒนากลุ่มและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และร่วมกันหาแนวทางรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อคลี่คลายปัญหาของตนเองและของกลุ่ม

2. จากการวิจัยการบริหารจัดการกลุ่มซึ่งมีทีมงานเป็นคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และเป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ทางภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มทำให้เกิดความไว้วางใจและเชื่อมั่น ทำให้การหาข้อมูล การเก็บข้อมูล การประสานงานการจัดเวทีระดมความคิดของงานวิจัยประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3. การพัฒนาบทบาทของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จากการเข้าร่วมเวทีวิจัย ได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากความเป็นผู้นำ พบว่า

- 3.1 สมาชิกและคณะกรรมการในระยะแรกจะไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในการค้นหาปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน จะพึ่งผู้นำหมู่บ้านและคณะกรรมการที่มีบทบาทเป็นผู้นำ จากการจัดเวทีในครั้งที่ 2, 3 และจากการทดลองรูปแบบการบริหารจัดการ กลุ่ม สมาชิกกลุ่มและคณะกรรมการมีการแสดงความคิดเห็นและนำเสนอข้อคิด แนวทางการปรับปรุงรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มได้ในอนาคต

3.2 ความพร้อมเพียงในการเข้าร่วมกิจกรรม จากข้อสังเกตของคณะวิจัย พบว่าในระยะแรกของการวิจัยสมาชิกจะมาร่วมจัดเวทีวิจัยไม่ครบองค์ประชุม ผู้นำชุมชนจะต้องมีการเกณฑ์และประชาสัมพันธ์ให้เข้าร่วม จากการจัดเวทีชุมชนทำให้สมาชิกกลุ่มมองเห็นความสำคัญของปัญหา อุปสรรคในการพัฒนา กลุ่ม การประสานงาน ความมั่นคงของสมาชิกกลุ่มที่เอื้ออาทรต่อกันภายในชุมชน ทำให้สมาชิกเสียสละเวลาในการทำกิจกรรมแปรรูปมาเข้าร่วมจัดเวที เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.3 ความคิดในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่ม กลุ่มได้มีการเสนอแนวความคิดการจัดรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านต่างๆ ดังนี้

คณะกรรมการ มีการเสนอให้แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ กำหนดให้มี แต่ละฝ่ายมีคณะกรรมการ 2-3 คน เพื่อจะได้ช่วยกันทำงาน ประสานงานในกรณีที่อีกฝ่ายติดภาระกิจ

การอบรม มีการเสนอให้หน่วยงานของรัฐจัดอบรมการพัฒนารูปแบบการบรรจุกู้ และ ฉลาก การอบรมการจัดทำบัญชีเพื่อพัฒนาความรู้ของสมาชิก และศักยภาพในการพัฒนา กลุ่ม

การสนับสนุนงบประมาณ มีการเสนอให้หน่วยงานของรัฐที่มีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานเข้ามามีส่วนร่วมการจัดทำเวที วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค จัดสรรงบประมาณของส่วนราชการจะต้องตรงกับปัญหาของกลุ่มและจะช่วยแก้ไขปัญหากลุ่มได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัย

รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กระบวนการวิจัยเริ่มจากการค้นปัญหาอุปสรรค จุดเด่น จุดด้อย นำปัญหาอุปสรรคร่วมจัดทำเวทีวิจัย วิเคราะห์ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมทดลอง และสรุปผลร่วมกับสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกกลุ่มเกิดการเรียนรู้ในขั้นตอนกระบวนการวิจัย และสามารถแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มได้ระดับหนึ่ง

ปัญหาหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จากการปฏิบัติงานร่วมกัน มีข้อเสนอ ดังนี้

1. เรื่องรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้มีการทดลองปฏิบัติมาเป็นระยะเวลา 6 เดือน และได้นำปัญหาอุปสรรคจากการทดลองปฏิบัติมาปรับปรุง และหาแนวทางแก้ไข สรุปผล กำหนดรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่ม ในด้านคณะกรรมการ บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การระดมทุน การจัดหาวัตถุดิบ การพัฒนาบรรจุกู้ ฉลาก สถานที่ผลิต และการตลาดซึ่งมีระยะเวลาดำเนินการ (ระยะเวลาสั้น) 1 ปีกับ 6 เดือน และในอนาคตเมื่อกลุ่มได้มีการใช้รูปแบบการบริหารจัดการ กลุ่มอาจมีการเปลี่ยนแปลงจึงน่าที่จะศึกษารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมคู่ว่ามีความเข้มแข็งสามารถพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้อย่างไร

2. ฉลากบรรจุกู้ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมคู่มิมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์หลายชนิด และมีคุณภาพได้รับรองการขึ้นทะเบียนอาหารและยา (อย.) จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด แต่เนื่องจากกลุ่มมีปัญหาด้านงบประมาณที่ใช้ในการจัดทำฉลากบรรจุกู้ ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐ และองค์การบริหารส่วนตำบล ควรหาแนวทางสนับสนุนพัฒนาฉลากบรรจุกู้ เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์

3. การเพิ่มความรู้การพัฒนาธุรกิจ การบริหารจัดการกลุ่มของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมคูณ ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่มีการแยกกลุ่มการผลิตถึง 6 กลุ่มย่อย นอกจากนี้สมาชิกกลุ่มอีก 55 คนยังมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบกันทุกครัวเรือน กลุ่มและสมาชิกไม่มีการจัดทำบัญชี สรุปผลรายรับรายจ่าย เพื่อแสดงผลรายได้ กำไร – ขาดทุน จากการทำผลิตภัณฑ์ ในการดำเนินธุรกิจการจัดทำบัญชีเป็นหัวใจที่สำคัญที่แสดงผลการประเมินความสำเร็จของโครงการและรายได้ต่อเดือนของสมาชิกกลุ่ม ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐควรสร้างความเข้าใจการทำธุรกิจ และเพื่อเพิ่มความรู้การจัดทำบัญชีให้กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทุกกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการ

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2539. เอกสารการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร. กลุ่มงานเคหกิจการเกษตร
กองพัฒนาการบริหารงานเกษตร.
- บุญชม วราเอกศิริ. 2535. หลักและวิธีการส่งเสริมการเกษตร. ภาควิชาการเกษตร สถาบันเทคโนโลยี
การเกษตรแม่โจ้.
- ขุนันต์ มุกดาสนิท (เลขสากลประจำหนังสือISBN974-85372-9-3) กรกฎาคม 2544. "วัฒนาการของ
กลุ่มเกษตรกร บทเรียนองค์กรเกษตรกร จัดตั้งโดยภาครัฐ ดำรงหรือล้มเหลว".
- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ISBN794-244-041-7 (2544). แนวทางการผลิตอาหารตามหลัก
เกณฑ์วิธีการที่ดี (จี.เอ็ม.พี.).
- พงศ์ เพ็ชรประเสริฐ. 2541. รายงานการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งธุรกิจชุมชน กรณีศึกษา
บริษัทชุมชนหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช.
- ศุภกักร เลขโฬารวิก. 2541. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร
อำเภอค้อยสะเกต จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโทสถาบันเทคโนโลยี
เกษตรแม่โจ้.
- วัชร ชาติวิศิษฐ์. 2539. รูปแบบการจัดองค์กรสำนักงาน.

ภาคผนวก

- ก. รูปภาพการจัดกิจกรรมการดำเนินการ
- ข. แบบสอบถาม
- ค. ประวัติทีมวิจัย

ภาคผนวก

ก. รูปภาพการจัดกิจกรรมการดำเนินการ

ภาพกิจกรรมในเวทีชี้แจงวัตถุประสงค์

ภาพการระดมความคิด วิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็งของกลุ่ม

ภาพ ประธานกลุ่มย่อยนำเสนอข้อมูลจากการระดมความคิด

ภาพการเยี่ยมชมติดตามโครงการวิจัยจาก เจ้าหน้าที่ของสกว. ภาค
และเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานวิจัยสถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์

ภาคผนวก

ข. แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและชุมชนของกลุ่มแม่บ้าน
เกษตรแหลมคุณ หมู่ 5 ตำบลหาดสองแคว อำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง หน้าข้อความที่ตรงกับคำตอบของท่าน หรือเติมข้อความใน
ช่องว่าง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ (1) ชาย (2) หญิง
2. อายุ (1) ต่ำกว่า 30 ปี (2) 31 – 40 ปี
(3) 41 – 50 ปี (4) 50 ปีขึ้นไป
3. สถานภาพในชุมชนหรือกลุ่ม (1) คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้าน (2) สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน
(3) ผู้นำชุมชน (4) ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน (ผู้รู้)
4. ระดับการศึกษา (1) ไม่ได้ศึกษาในระบบโรงเรียน (2) ประถมศึกษา
(3) มัธยมศึกษาตอนต้น (4) มัธยมศึกษาตอนปลาย
(5) ปวช. หรือ ปวส. (6) ปริญญาตรี
(7) สูงกว่าปริญญาตรี
5. อาชีพ (1) เกษตรกรรม (2) ค้าขาย
(3) แม่บ้านหรือพ่อบ้าน (4) รับจ้าง
(5) ข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ (6) อื่น ระบุ.....
6. ปีที่ผ่านมาท่านมีรายได้จากการประกอบอาชีพเท่าใด
6.1 อาชีพหลัก (ระบุ.....)
(1) ต่ำกว่า 50,000 บาท/ปี (2) 50,000 – 60,000 บาท/ปี
(3) 60,000 – 70,000 บาท /ปี (4) 70,000 – 80,000 บาท/ปี
(5) 80,000 – 90,000 บาท / ปี (6) 90,000 บาทต่อปีขึ้นไป

6.2 อาชีพเสริม (ระบุ.....)

(1) ต่ำกว่า 50,000 บาท/ปี	(2) 50,000 – 60,000 บาท/ปี
(3) 60,000 – 70,000 บาท /ปี	(4) 70,000 – 80,000 บาท/ปี
(5) 80,000 – 90,000 บาท / ปี	(6) 90,000 บาทต่อปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ศึกษาสภาพเดิมและศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านอย่างไร

7. ท่านทราบหรือไม่ว่าสมาชิกของกลุ่มมีหน้าที่อย่างไร.....

.....

.....

.....

8. คณะกรรมการมีหน้าที่อย่างไร.....

.....

.....

.....

9. กิจกรรมของกลุ่มมีอะไรบ้าง.....

.....

.....

.....

.....

10. ท่านทราบกฎ ระเบียบของกลุ่มหรือไม่ อะไรบ้าง

1.
2.
3.
4.

11. ท่านทราบการจัดสรรผลประโยชน์ของกลุ่ม หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก

ค. ประวัติทีมวิจัย

ประวัติหัวหน้าโครงการ

นางรุ่งทิพย์ ศูนย์ตรง

ตำแหน่ง

นักวิชาการเคหกิจเกษตร 6 ว.

ที่ทำงาน

สำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรดิตถ์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

การศึกษา

ปริญญาตรี คหกรรมศาสตร์บัณฑิต (โภชนาชุมชน 2 ปี)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

ประสบการณ์การทำงาน

- เจ้าพนักงานเคหกิจเกษตร สนง.เกษตรอำเภอโป่ง จังหวัดพะเยา
- นักวิชาการเคหกิจเกษตร สนง.เกษตรจังหวัดเพชรบูรณ์
- นักวิชาการเคหกิจเกษตร สนง.เกษตรจังหวัดอุดรดิตถ์
- นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 6ว. สนง. เกษตรจังหวัดอุดรดิตถ์

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

1. นายโคม ปัญญา

ตำแหน่ง

เจ้าหน้าที่บริหารงานการเกษตร 6

ที่ทำงาน

สำนักงานเกษตรอำเภอดรอน อำเภอดรอน จังหวัดอุดรดิตถ์

การศึกษา

ปวช.เกษตร โรงเรียนเกษตรกรรมอยุธยา

ประสบการณ์การทำงาน

- เจ้าหน้าที่บริหารงานการเกษตร 6

2. นายวิสิทธิ์ โสภากุมิ

ตำแหน่ง

เจ้าหน้าที่บริหารงานการเกษตร 6

ที่ทำงาน

สำนักงานเกษตรอำเภอดรอน อำเภอดรอน จังหวัดอุดรดิตถ์

การศึกษา

ปริญญาตรี ส่งเสริมการเกษตรบัณฑิต

ประสบการณ์การทำงาน

- เจ้าหน้าที่บริหารงานการเกษตร 6

3. นางสุนันท์ สาขา

ตำแหน่ง

เจ้าพนักงานเคหกิจเกษตร 5

ที่ทำงาน

สำนักงานเกษตรอำเภอดรอน อำเภอดรอน จังหวัดอุดรดิตถ์

การศึกษา

ปวส. คหกรรมวิทยาเขตเทคนิคตาก

ประสบการณ์การทำงาน

- เจ้าพนักงานเคหกิจเกษตร

4. นายปฎิวัติ วงศ์รัตนธรรม

ตำแหน่ง	นักวิชาการเผยแพร่ 5
ที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรดิตถ์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์
การศึกษา	ปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต (นิเทศศาสตร์) ปริญญาตรีเทคโนโลยีการผลิตพืช มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ประสบการณ์การทำงาน	- นักวิชาการเผยแพร่ สนง.ส่งเสริมการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ - นักวิชาการเผยแพร่ กองเกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร - นักวิชาการเผยแพร่ สนง.เกษตรจังหวัดอุดรดิตถ์ - นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 5 ว. สนง.เกษตรจังหวัดอุดรดิตถ์

5. นางสาวพิมพ์ใจ ลีเสียง

ตำแหน่ง	ผู้ประสานงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมคูณก้าวน้ำ
ที่ทำงาน	หมู่ 5 ตำบลหาดสองแคว อำเภอดรอน จังหวัดอุดรดิตถ์
การศึกษา	ปริญญาตรี สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประสบการณ์การทำงาน	- สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร - รองประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

6. นางปิ่นหยี ลีเสียง

ตำแหน่ง	ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมคูณก้าวน้ำ
ที่ทำงาน	หมู่ 5 ตำบลหาดสองแคว อำเภอดรอน จังหวัดอุดรดิตถ์
การศึกษา	ประถมศึกษาปีที่ 4
ประสบการณ์การทำงาน	- ประธานแม่บ้านเกษตรกรแหลมคูณก้าวน้ำ

7. นางชื่น เพ็งแสงทอง

ตำแหน่ง	เหรัญญิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมคูณก้าวน้ำ
ที่ทำงาน	หมู่ 5 ตำบลหาดสองแคว อำเภอดรอน จังหวัดอุดรดิตถ์
การศึกษา	ประถมศึกษาปีที่ 4
ประสบการณ์การทำงาน	- ประธานอาสาสมัครสาธารณสุข

8. นางสมจิต บุญเกิด

ตำแหน่ง	ประธานกลุ่มย่อย
ที่ทำงาน	หมู่ 5 ตำบลหาดสองแคว อำเภอดรอน จังหวัดอุดรดิตถ์
การศึกษา	ประถมศึกษาปีที่ 4
ประสบการณ์การทำงาน	- สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

9. นางประนอม โพธิ์ไม้

ตำแหน่ง	ประธานกลุ่มย่อย
ที่ทำงาน	หมู่ 5 ตำบลหาดสองแคว อำเภอตรอน จังหวัดอุดรดิตถ์
การศึกษา	ประถมศึกษาปีที่ 4
ประสบการณ์การทำงาน	- สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

10. นางเข้า จุลเกษ

ตำแหน่ง	ประธานกลุ่มย่อย
ที่ทำงาน	หมู่ 5 ตำบลหาดสองแคว อำเภอตรอน จังหวัดอุดรดิตถ์
การศึกษา	ประถมศึกษาปีที่ 4
ประสบการณ์การทำงาน	อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มสตรี สมาชิกเหล่ากาชาดจังหวัดอุดรดิตถ์

11. นางสาวทอง เกตุกอ

ตำแหน่ง	ประธานกลุ่มย่อย
ที่ทำงาน	หมู่ 5 ตำบลหาดสองแคว อำเภอตรอน จังหวัดอุดรดิตถ์
การศึกษา	ประถมศึกษาปีที่ 4
ประสบการณ์การทำงาน	- สมาชิกแม่บ้านเกษตรกร